

Tankar kyrka

270 år



1754 – 2024

Tankar - ett historiskt fiskeläge

Under 1600-, 1700- och 1800-talet färdades fiskare från Lochteå, Kelviå, Karleby, Öja, Larsmo och Kronoby till Tankar. Tankar var ett känt fiskeställe och i huvudsak sysslade man med strömmingsfångst. År 1860 fanns det ett femtiotal hamnägare på ön. Trettio år senare hade antalet sjunkit till hälften och år 1927 fanns endast nio båtlag kvar på Tankar.

Det fanns ingen kyrka på ön. Under prostvisitationen 1710 uppmanade man prästerna i Karleby att åka ut till fiskarön för att hålla gudstjänster under den tid som strömmingsfisket pågick. Det verkade som om prästerna inte lydde denna befallning, eftersom man år 1727 uppmanade fiskare på Tankar, och även fiskare från andra fiskelägen, att besöka moderkyrkans gudstjänster.

Kyrkan byggs

År 1754 fick Tankar slutligen sin egen kyrka. Den byggdes av fiskare, som ägde kyrkan, och som också svarade för kyrkans underhåll. Moderkyrkan deltog i grundandet av Tankar kyrka genom en donation på 20 koppardaler. Kyrkan var ursprungligen på öns högsta punkt, men den flyttades till sin nuvarande plats år 1889 då fyren byggdes.

Till det yttre ser kyrkan ut ungefär som fiskarnas sommarbostäder där de brukade bo med sina familjer medan de fiskade i vattnen kring ön. Utvändigt är kyrkan 8,2 meter lång, 6,25 meter bred och sidoväggarna är 2,8 meter höga. Höjden vid gavlarna är 4,3 meter.



Inredningen i kyrkan är enkel. Predikstolen är låg och byggd av bräder på liggande. Kyrkan har också en s.k fattiggubbe: ett hål i dörrväggen. Hålet är på insidan täckt av en urholkad träbit med järnbeslag och lås.

Totalt finns det ca 100 sittplatser i kyrkan, uppdelade på 18 bänkar. I *Karleby sockens historia 1* skriver **Sigrid Nikula** att bänkarna i kyrkan var omålade fram till år 1951, då den nya fasta inredningen beströks med blågrå, ljus oljefärg. Detta år insattes även nya bågar jämnt glas i fönstren och man målade uteväggarna, fönsterkarmar med mera. År 1921 hade kyrkan målats med rödmylla och kopparrök och 1928 hade taket och fönsterluckorna blivit reparerade. En ny trärappa byggdes 1964 framför ingången. År 1964 förnyades även kollektlåven med violett sammet.

Kyrkbänkarna pryds av inristade bomärken och stockväggarna med namnteckningar och datum i blyerts.

Kyrkan var från början fiskarnas egen och de underhöll den fram till år 1951. Då bistod Svenska föreningen i Gamlakarleby med pengar för reparationer. Och sommaren 1956 då kyrkans 200-års fest firades, meddelade Karleby svenska församling att de var beredda att stå för underhållet ifall fiskarna, fyrpersonalen och lotsarna på ön så önskade.

Kyrkklockan under den pärklädda takhuven kallade samman tankarborna inte bara till gudstjänster utan också till andra sammankomster. Den användes när en hamnstämman skulle inledas. Det fanns också en tradition att ringa i kyrkklockan ifall man vid eventuell fara, som vid brand eller liknande, snabbt behövde få folk sammankallade.



Tavlor och andra donationer

Av kyrkans prydnader fäster man sig särskilt vid de många tavlorna på väggarna. Tavlorna har skänkts av givmilda donatorer för att göra interiören rikare.

Alla tavlor finns inte med i listan eftersom uppgifter om donationen saknas.

- Den äldsta tavlan är ett halvt århundrade äldre än själva kyrkan. På ramen har donatorn låtit texta sina initialer A.I.S och året 1697. Målningen illustrerar nionde versen i Judas brev där det talas om hur ärkeängeln Mikael stred med djävulen om Mose döda kropp. Numera finns en kopia av tavlan i kyrkan medan originalet finns på läktaren i Karleby sockenkyrka. (Red.tillägg)
- En målning från 1764 är sannolikt ett verk av kyrkomålaren **Johan Backman** från Nedervetil. Den har som utgångspunkt elfte versen i Uppenbarelsebokens tredje kapitel. Världens härskare, döden och djävulen, försöker med rep snärja en rättfärdig man som knäböjande griper tag om Kristi kors. Tavlan är en gåva av fält-skären, sedermera stadsfältskären i Gamlakarleby; **Carl Brådd** och hans hustru **Maria Christina Spåre**.
- *Jesusbarnet med föräldrarna* – Jesusbarnet är den vitklädda gossen i mitten. Tavlan är målad någongång på 1800- talet och donerad av **A M Hedman**.
- Ett färgat kopparstick som föreställer den korsfäste Kristus mellan Maria och Maria Magdalena. Den italienska underskriften berättar att detta var den undergörande bilden i Livorno, vars Kristus den 22 september 1796 i mångas åsyn rörde ögonen, munnen och den högra handen. Gåvogivarens namn har utplånats.



- Två litografier i färg försedda med fransk och spansk text. Den ena föreställer korsfästelsen, den andra nedtagningen från korset. Skänkt till kyrkan år 1844 av **Brita Johanna Holm**, f. Häggqvist.
- *Christus i Grafven* tryckt 1834 hos **N E Lundström** i Jönköping. Den döde ligger på bår bland kandelabrar, tillbejdande änglar och moln. Skänkt av Johan Hallgren år 1843.
- En bild från Ryssland som visar Kristus i dödsriket i färd med att dra upp en man. Upphängd på kyrkväggen år 1859.
- Kung Adolf Fredrik som regerade då kapellet byggdes. Kopparstick från 1700 -talet av **Johan Christian Leopold** i Augsburg.
- En senare donation är en tavla målad av **Vainio Åsvik**. Familjen Åsvik donerade tavlan år 1984. Tavlan är gjord för Tankar kyrka. Konstnären gjorde ramen av virke som flutit i land på ön.

Lotsfruarna hade samlat in medel och köpte 1957 från **J V Kantolas** guldsmedsaffär i Gamlakarleby ett par silverljusstakar till predikstolskransen.

Av reservofficiersklubben i Gamlakarleby fick kyrkan 1954 en ny röd sammetshåv med silverbeslag och svart, slätt träskaft.

Votivskeppet är en modell av en fiskarbåt och skänktes till Tankar kyrka 1966. Den är tillverkad av **H Mattsson** i Karleby efter ritningar av **A Kvarnström** i Öja.



Gudstjänsterna förut

Det var sockenadjunktens uppgift att förrätta gudstjänsterna på Tankar. Han kom på försommaren då fisket var i full gång och stannade i några veckor. Under den tiden tjänstgjorde han inte bara som präst utan också som hamnfogde. Hans lön var 10 – 12 halvtunnor strömming per säsong.

Under 1800- talet blev prästernas besök mera sporadiska. De har gjort intressanta anteckningar med blyerts i predikstolen i samband med dessa tillfälliga predikoresor. **A W Bergman** skrev att han predikade utan koncept på finska och svenska den 29 augusti 1867. **W Wegelius** höll år 1872 predikan den 11 augusti och bön den 13 augusti, båda gångerna på båda inhemska språken.

Verksamheten i kyrkan under 2000- talet

Idag är kyrkan en populär vigselkyrka. Även enstaka dop har hållits här.

Under 2000-talet har Karleby svenska församling tillsammans med retreatgården Snoan och senare i samarbete med *Förbundet Kyrkans Ungdom* ordnat tysta retreat-er både på våren och på hösten. I retreaterna ingår tideböner och morgonmässor i kyrkan. Det har även ordnats flera kyrkokonsertserier i kyrkan. Tankarstämman, som firas sista helgen i juli, inleds enligt traditionen i kyrkan med en tvåspråkig andakt, ofta en musikandakt.

President **Sauli Niinistö** med fru **Jenni Haukio** besökte Tankar kyrka den 8 juni 2017.

Kyrkan fyller 270 år

Sommaren 2024 firas Tankar kyrka 270 år med helgmålsringning varje lördagkväll. Under sommarmånaderna är kyrkan öppen varje dag från tidig morgon till sen kväll.

Grupper som besöker Tankar har möjlighet att ordna egna andakter i samband med besöket. Sporadiskt har finska församlingen och andra kyrkosamfund ordnat så kallade kyrksöndagar.

Bokningar sköts av Visit Kokkola.





Text: Birger Räbb, bearbetad av Kristina Klingenberg
Bilder: Kristina Klingenberg (frampärm), Tommi Hietaharju (s. 7),
Lisen Forsgård (bakpärm, s. 2-5)
Läs mer om Tankar på www.protankar.fi



KARLEBY
kyrkliga samfällighet